

La posiziun da trais Rumantschs puncto refurma rentas

La tema ch'il pievel refusia la refurma influenzescha la debatta

■ (anr/vi) Oz e damaun tschertga il cussegl naziunal soluziuns per segirar las rentas da vegliadetgna. Mintga

partida ha sias atgnas ideas. La pld givischa per exempel in augment da la vegliadetgna da renta sin 67 onns

sche l'AVS fa daivets. Ils politichers rumantschs che relatan qua lur posiziuns n'èn betg stgaudads da la proposta.

**Martin Candinas – renta cun 67
fiss la mort per la refurma**

«La situaziun è clera: Nus savain che nus avain adina dapli pensiunads. Ils pensiunads vegnan radund otg onns pli vegls che cura ch'ins ha introduci il sistem da l'AVS. Da l'autra vart avain nus adina damain persunas en il process da lavur. Perquai èsi cler ch'ins sto far tschertas adattaziuns.

Per mai èsi cler ch'ins adattescha la vegliadetgna da pensiun sin 65 onns per um e dunna en l'emprima pitga. Da l'autra vart ston ins sminuir la tariffa da conversiun en la segunda pitga da 6,8 sin 6,0 pertschient. Quai vul dir ch'ins survegn pli pauc renta.

Ins dauza pia la vegliadetgna da renta da las dunnas e sminuescha la tariffa da conversiun. Enstagl – e da lezza opiniun essan nus da la pcd ed jau sun ferventmain da questa persvasiun – stuain nus era vegnir encunter als pensiunads en in punct: Perquai vulain nus dauzar la renta d'AVS per 70 francs sco cumpensaziun tar las autras mesiras che nus stuain prender en la situaziun demografica che sa presententa.

Sche nus vesain uss che la pld e la pps fan tuttenina propostas dad auzar la vegliadetgna da renta sin 67 onns, lura po quai esser dal sistem ennà gist ch'ins sto far talas ponderaziuns. Dentant quai è la mort da questa fatschenta per ina refurma da rentas. Era sch'il pievel ha refusà l'iniziativa AVSplus – ch'jau sun era stà ferventmain encunter – stuain nus esser pertscharts che tschintg chantuns han ditg gea. E sche nus faschain uss ina refurma, nua che nus mo scursanin daper tut, sche na vegnin nus betg a chattar ina maiortad en ina votaziun dal pievel.

Ils emprims tschuncant'onns da l'AVS avain nus gi diesch refurmas ed ils davos ventg onns n'avain nus gi nagina refurma. En in tal mument stuain nus guardar tge fatschenta che nus dumagnain atras ina votaziun, uschiglio survegnin nus il davos petta pajada dal pievel. Lura avessan nus in problemun e na fissan vegnanc in pass enavant.

Tenor mai èsi impurtant che nus vegnin finalmain in pass enavant – cunzunt en la segunda pitga e che nus vegnin da sanar questa assicuranza.»

**Duri Campell – privlusas propostas
en l'ultim mument**

«La pbd less restar sin la lingia dal cussegl dals chantuns: Nus essan persuerter da laschar la vegliadetgna da pensiun dals umens per il mument tar 65 onns e dad augmentar quella da las dunnas medemmain sin 65 onns. Quai porta ina distgargia. Pli tard, sch'ins vesa ch'ils daners en l'AVS na bastan betg, pon ins anc adina far la discussiun dad ir cun la vegliadetgna da renta sin 67 onns.

Cun l'augment da la vegliadetgna da rentas tar dunnas savain nus ch'ils daners bastan fin il 2030. Fin lura passan anc 14 onns. Oz èsi simplamain anc memia baud da dir ch'ins dauzia la vegliadetgna da renta sin 67 onns.

La pbd è da l'idea ch'igl è necessari dad auzar la renta d'AVS per 70 francs. Sche la pld vegniss dentant atras cun ses concept da cumpensaziun en il segund pilaster, lura stuess la pbd anc ponderar sch'ins sustegn vinavant l'auzament. Jau hai l'impressiun ch'il pievel avess difficultads da chapir questa proposta da la pld. Perquai lessan nus restar tar quest augment da 70 francs per cumpensar las perditas en il segund pilaster.

Privlus è che tschertas partidas vegnan en l'ultim mument cun novas propostas. Questas propostas na pon ins betg discutir a fin ed ins na sa perquai betg precis tge consequenzas ch'ellas han. Perquai ston ins star fitg attent en questa debatta e guardar tge che capita cun questas propostas.

En l'entira debatta ma stat propi a cor ch'ins vegnia in pass enavant e ch'ins vesa che la finanziaziun da las rentas e segirada almain en fin il 2030. Tar l'AVS vegnan ins adina ad avair questa discussiun, pertge il pievel vegn pli vegl. Sch'i vegn propi la crisa che tuts prognostitgeschan appartegnent quels che retiran la renta e quels che pajan en èsi fitg impurtant da tegnair l'equiliber. Igl è necessari da dar la segirezza a las proximas generaziuns ch'i dat ina AVS.

Jau crai ch'il char nun è surchargià cun questa refurma da rentas. La pps avess gea vuli parter si la fatschenta cun l'argument ch'il char saja surchargià e ch'il pievel na chapeschia betg quai. Ma il pievel chapeschia fitg bain questa refurma.»

**Silva Semadeni –
l'AVS è impurtanta per las dunnas**

«Tar las cassas da pensiun sa reduceschan las renditas. Las cassas èn sut squitsch pervi dal martgà da finanzas: nus avain oz tschains negativs e quai è difficil per las cassas. Perquai vulain ellas sbassar la tariffa da conversiun da 6,8 pertschient sin 6,0 pertschient. Sche quai capita duvrain nus cumpensaziuns. Perquai sun jau da l'idea – suenter ch'il pievel ha la dumengia ditg na a l'iniziativa AVSplus, gliez fiss stà ina meglra cumpensaziun – che la proposta dal cussegl dals chantuns va en la dretga direzziun cun augmentar l'AVS per 70 francs al mais. Impurtant è che las rentas na daventan betg pli pitschnas. I dat bleira glieud che viva da quai ed ha da basegn da bunas rentas da l'AVS ch'èn era pli segiras che las rentas da la cassa da pensiun.

Per segirar la finanziaziun da l'AVS fa il cussegl federal la proposta dad augmentar la taglia sin plivalur per 1,0 fin 1,5 pertschient. Là stuain nus era far in pass e conceder in augment d'almain 1,0 pertschient: Ils babyboomers van ils proxims onns en pensiun e durant almain trent'onns duvrain nus dapli contribuziuns per mantegnair las rentas sco quai ch'ellas èn oz. Quai sto esser ina prioritad per nus. I vegn spargnà daper tut e scursanin las taglias per las interpresas e per ils ritgs – e suenter na duess ins betg pli avair avunda daners per las rentas da quels che han lavurà l'entira vita? Qua sun jau da l'idea che nus duvrain bunas reglas.

Appartegnent la vegliadetgna da referenza: Jau chatt che quella po esser tar 65 onns per tuts. Per cumpensar l'augment da vegliadetgna tar las dunnas – cun gliez spargnaina 1,2 milliardas francs – dovri però cumpensaziuns tar l'AVS. Pertge gist tar l'AVS han las dunnas ina meglra posiziun che tar la cassa da pensiun. L'AVS resguarda la lavur da famiglia, la lavur da tgira dals vegls e dals malsaus. Plinavant datti la pussaivladad dad ir en pensiun gia cun 62 onns senza perditas memia grondas u da lavurar fin 70 onns – questas propostas dal cussegl federal ma paran correctas.

In automatissem dad auzar la vegliadetgna da renta sin 67 onns na vegn betg en dumonda per mai. La vegliadetgna da referenza sto restar tar 65 onns.»